

ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

นางสาวพิมพ์นิภา พวงจินดา

การบริหารการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการทำงาน ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างตามตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน แต่การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 185 คน (ค่าความคลาดเคลื่อนจะน้อยกว่าที่กำหนดไว้ 5%) โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 40 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามที่ใช้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยผ่านการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแล้ว ประกอบไปด้วย 3 ตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 185 คน เป็นเพศหญิงจำนวนมากที่สุดจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 77.3 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานจำนวนมากที่สุดคือระดับประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี ถึง 20 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 74

2. พบว่าครูผู้สอนมีระดับความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ (MEAN = 4.80, S.D.= 0.08) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 2 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง (MEAN = 4.80, S.D.= 0.12) ประเด็นที่ 1 ภาวะผู้นำการพัฒนาตนเอง (MEAN = 4.80, S.D.= 0.14) ประเด็นสุดท้ายคือ ประเด็นที่ ด้านการนิเทศติดตาม (MEAN = 4.78, S.D.= 0.17)

3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพด้านเพศ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าที่ (t_{-ratio}) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ย มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ผลการวิเคราะห์พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ

ความพึงพอใจ ครู ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการทำงาน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.2 ประสบการณ์ในการทำงานของครู

- 1) ไม่เกิน 10 ปี
- 2) มากกว่า 10 ปี ถึง 20 ปี
- 3) มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ใน 2 ด้าน 5 ประเด็น

ด้านภาวะผู้นำด้านความน่าเชื่อถือ

- ประเด็นที่ 1 ด้านการพัฒนาตนเอง
- ประเด็นที่ 2 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง

ด้านภาวะผู้นำด้านความสามารถเชิงบริหารจัดการ

- ประเด็นที่ 3 ด้านการนิเทศติดตาม
- ประเด็นที่ 4 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- ประเด็นที่ 5 ด้านสัมพันธชุมชน

2. ขอบเขตประชากร

ประชากร คือ ครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2557 จำนวน 338 คน

3. ขอบเขตระยะเวลา

ดำเนินการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม - 12 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. สภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 185 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 143 คน ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานจำนวนมากที่สุดคือระดับประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี ถึง 20 ปี จำนวน 137 คน
2. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ทั้งภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด
3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่ครูมีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพบว่าประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปรายมีดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรประภา เอียวเจริญ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ วาสนา มะณีเรือง (2552) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพมหานครเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำของ
ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร
เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำด้าน
ความน่าเชื่อถือ และภาวะผู้นำด้านความสามารถเชิงบริหารจัดการ ครูผู้สอนมีความพึงพอใจ
ต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับ
มากที่สุด ทั้ง 2 ด้าน ใน 5 ประเด็น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต
จตุจักร กรุงเทพมหานคร มีความสามารถในการนำหรือมีภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติส่วนตัว ซึ่ง
ประพันธ์ ผาสุกยิด (2541, หน้า 87) ได้อธิบายไว้ว่า ความสามารถในการนำหรือภาวะผู้นำ
เป็นคุณสมบัติหรือทักษะส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่สามารถสร้างขึ้นได้ หากได้รับการพัฒนา
ฝึกฝน ใครก็ตามที่มีภาวะผู้นำ(leadership) เขานั้นแหละมีความพร้อม และเหมาะสมอย่างยิ่ง
ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำ (leader)

2. ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกัน
มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ พรมาลี สีนสมบูรณ์ (2544) ที่ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของครู
ที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สมาคมสหศึกษาสัมพันธ์ สังกัด
คณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจ
ในการบริหารงานของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่สอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน
ไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของดำรงศักดิ์
ไชยแสน (2542) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า
ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี ขึ้นไปมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัย ของ จิรประภา เอี้ยวเจริญ (2550)
ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนนิติบุคคล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์

ในการทำงานแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากระยะเวลาในการทำงาน ซึ่งระยะเริ่มเข้าทำงานบุคคลจะเกิดความพึงพอใจในการทำงานสูง และลดลงเรื่อย ๆ จากนั้นจะเริ่มขึ้นอีกเมื่อมีอายุในการทำงานมากขึ้น ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่มากก็จะได้ร่วมงานกับผู้บริหารสถานศึกษามากหลายท่าน และแต่ละท่านจะมีภาวะผู้นำแตกต่างกัน จึงทำให้ครูมีความพึงพอใจในภาวะผู้นำที่แตกต่างกันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุน และวางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัด เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
2. ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายในการสรรหาผู้บริหารโรงเรียนในโอกาสต่อไป
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองให้เป็นที่พึงพอใจของครู เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร
2. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- กัมปนาท มีสวนนิล. (2545). ความพึงพอใจของครูต่อวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- คณาจารย์ภาควิชาการประเมินและการวิจัย. (2553). วิจัยและสถิติทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- คุณวุฒิ คนฉลาด. (2540). ภาวะผู้นำ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิรประภา เอี้ยวเจริญ. (2550). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนนิติบุคคลสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑามาศ ศีลดำรงชัยและคลฤดี จุฑาขรรค์. (2551). การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนขององค์กรสังคมมณฑลกรุงเทพมหานคร เขต 3. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณัทธนา กริทธิชัย. (2550). การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดำรงศักดิ์ ไชยแสน. (2542). ความพึงพอใจการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิจิ. โนเอล เอ็ม. (2542). กลไกสร้างภาวะผู้นำ (ทรงวิทย์ เขมเศรษฐ์ แปล). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

ธงชัย สันติวงษ์. (2533). กลยุทธ์การเป็นนักบริหารมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร:

รุ่งแสงการพิมพ์.

ชร สุนทรายุทธ. (ม.ป.ป.). หลักการและทฤษฎีทางบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะศึกษาศาสตร์.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2539). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอส.เอ็ม.
เอ็ม.

นริษา นราศรี. (2544). การศึกษาความพึงพอใจของบทเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดในกลุ่มวิชา
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นิติมา เทียนทอง. (2544). ภาวะผู้นำของผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาในทศวรรษหน้า.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประชุม รอดประเสริฐ. (2542). บทความพิเศษ. วารสารมะพร้าว. 29(1). 18-20.

ประพันธ์ ผาสุกยิด. (2541). ทางเลือก ทางรอด. กรุงเทพมหานคร: เอเออาร์ อินฟอร์เมชั่น
แอนด์ พับลิเคชั่น.

พรมาลี สันตสมบูรณ์. (2544). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชน สมาคมสหศึกษาสัมพันธ์ สังกัดคณะกรรมการการศึกษา
เอกชนกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

พุทธิดา ประมวลศิลป์ชัย. (2540). ความพึงพอใจของครูต่อลักษณะผู้นำของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มาสโลว์.เอ.เอช. (2542). การจัดการและการบริหาร (วีระ สถิตถาวร แปล).
กรุงเทพมหานคร : เดอะมาสเตอร์เจอรันส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 .
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์.

รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.

- วาสนา ไตรงาม. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์.
- วาสนา มะณีเรือง. (2552). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชัย ตันศิริ. (2542). โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดสู่การปฏิรูปในพระราชบัญญัติการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรวิทย์ มาณะศิริวานนท์. (2541). การพัฒนาวิสัยทัศน์ผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เพอร์เน็ท.
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทนต์ สมิตะศิริ. (2544). ภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ไทย.
- สมบุญ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมยศ นาวิก. (2540). การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ.
- สมศักดิ์ คงเที่ยงและอัญชลี โพธิ์ทอง. (2542). การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2547). รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องการจัดระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ศูนย์วิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์.
- สาโรช ไสยสมบัติ. (2543). ความพึงพอใจในการทำงานของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การศึกษา